

Konkurs PATTERNS OF EUROPE | WZORY EUROPY 2017 Źródła inspiracji (załącznik nr 1)

Źródła inspiracji są określane przez organizatora i są punktem wyjścia przy tworzeniu prac kwalifikujących się do konkursu. Służą one jako twórcza podstawa do tworzenia nowych dzieł sztuki użytkowej, rzemiosła i wzornictwa. Artyści zgłaszający prace do konkursu przy ich projektowaniu powinni w sposób twórczy czerpać z tradycyjnego rzemiosła i sztuki ludowej oraz tradycyjnych technik tworzenia charakterystycznych dla Lubelszczyzny, nie zapominając o wartości praktycznej i estetycznej projektowanych przedmiotów. Konkurs jest kolejnym krokiem na drodze do budowania długofalowego dialogu pomiędzy kulturą ludową a nowoczesnym projektowaniem oraz do kompleksowego myślenia i działania na rzecz ochrony tradycji wzorniczych w naszym regionie. Wszelkie prawa do materiałów opisanych w źródłach inspiracji są zarezerwowane i mogą być legalnie stosowane wyłącznie w odniesieniu do Konkursu PATTERNS OF EUROPE | WZORY EUROPY 2017.

| Źródła inspiracji w Konkursie PATTERNS OF EUROPE | WZORY EUROPY 2017 |

- **geometryczne motywy na haftowanych dekoracjach stroju ludowego**
- **motyw ptaka-kogucika na misach ceramicznych**
- **snycerskie ryty w ludowej dekoracji architektonicznej**
- **wycinanka**

GEOMETRYCZNE MOTYWY NA HAFTOWANYCH DEKORACJACH STROJU LUDOWEGO

Na Lubelszczyźnie występowała duża różnorodność ściegów i ornamentów haftowanych w zależności od stroju danego terenu. Ornamenty miały układ pasowy. Ozdabiano nimi koszule, gorsety, fartuszki, spódnice, kabaty, kamizelki, kożuchy, nakrycia głowy.

Hafty na koszuli kobiecej (stroje krzczonowskie), rys. Turska J., Polski haft ludowy, Warszawa 1997.

Szlaki haftu w strojach krzyczonowskich układały się w formie poziomych pasów umieszczonych równolegle do zdobionej krawędzi. W najstarszych haftach dominowały dwa kolory – biały i czerwony, stopniowo dochodziły inne barwy – niebieska i żółta, potem czarna i pomarańczowa. Zmieniły się też rodzaje ściegów. Obok stosowanych: stębnówki, ściegu dzierganego, cyry i łańcuszka, na początku XX w. pojawił się krzyżyk właściwy, który początkowo będąc uzupełnieniem, z upływem czasu wyeliminował je. Zmieniły się również motywy zdobnicze – do geometrycznych dołączyły stylizowane układy roślinne.

Haft łańcuszkowy (stroje biłgorajskie), pocz. XX w., pow. Biłgoraj

Najpowszechniejsze w stroju biłgorajskim były hafty wykonywane podstawowymi ściegami licznymi (łańcuszek i atłasek prosty uzupełniony stębnówką i ściegiem dzierganym), ułożone pasowo i związane ściśle ze strukturą tkaniny. Czerwone lub czarne początkowo, potem też niebieskie wzory tworzyły misterne szlaki przyozdabiając kobiece elementy płóciennego stroju. Zdarzały się kompozycje dwubarwne (czerwono-czarne) lub trójbarwne (czerwono-czarno-niebieskie). Najczęstszymi motywami były woluty (ślimacznice) w formie spirali lub zawoju. Mogły występować pojedynczo, podwójnie, potrójnie lub po pięć, układając się wówczas w kształt drzewka. Sukmany obszywano granatowymi sznurkami, a kożuchy wyszywano na zielono i czerwono haftem płaskim, w trzy rodzaje motywów: łapki (trzy trójkąty połączone wierzchołkami, ułożone na planie kwadratu), skrzyneczki (rodzaj trójkąta równoramiennego) i gwiazdki

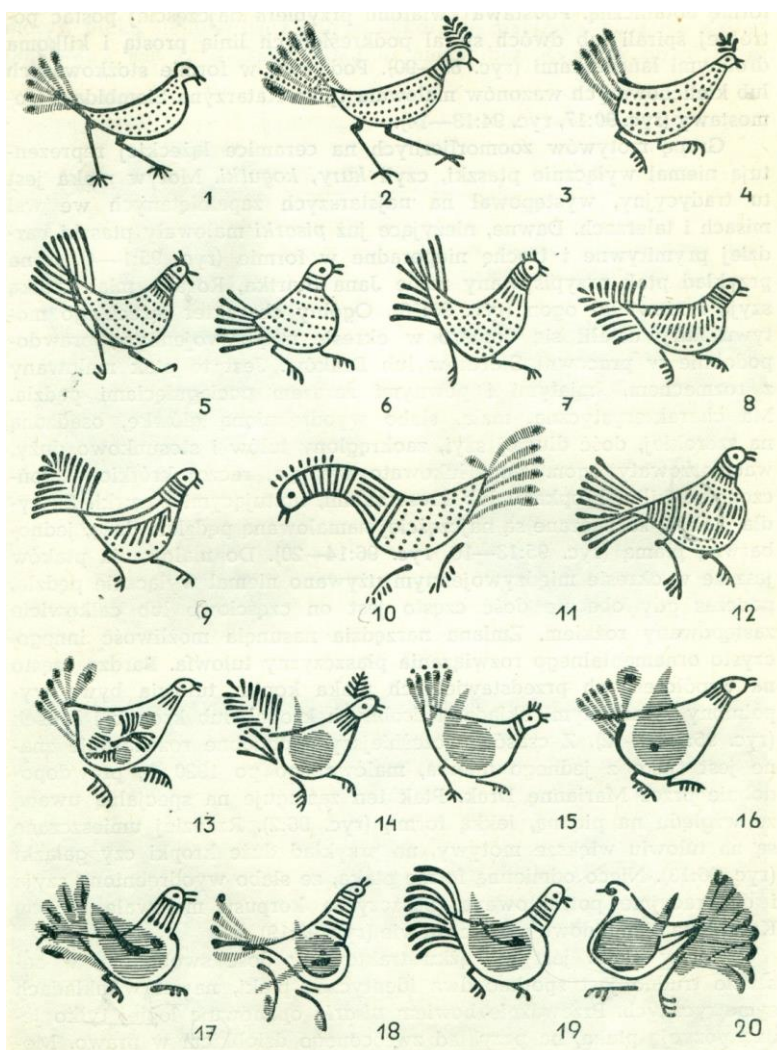

(okrągłe elementy z nitek ułożonych promieniście). Z początkiem XX w. na koszulach kobiecych i męskich pojawiły się hafty krzyżkowe o motywach roślinnych mniej lub bardziej zgeometryzowanych.

MOTYW PTAKA-KOGUCIKA NA MISACH CERAMICZNYCH

Garncarze na Lubelszczyźnie wytwarzali gliniane naczynia siwe (siwaki) i biskwity o różnych odcieniach czerwieni i brązu, często glazurowane w odcieniach brązu, czerwieni, zieleni, ugru, bieli lub barwy kremowej; polewa uszlachetniała naczynie i podnosiła jego walory estetyczne.

Pewne układy ornamentów były typowe dla poszczególnych ośrodków. Najbardziej rozpowszechnione malatury wykonywano pędzlem lub rożkiem, w motywy: pasy z linii prostych i falistych, drabinki, kropki, wianki, rozety wirowe, wielopłatkowe kwiaty, gwiazdki, ślimaczki, gałązki jodły, kurze łapki, serca, palmety, drzewka, motywy zoomorficzne – szczególnie ptaszki-koguty. Te ostatnie, kreślone śmiało pociągnięciami, charakteryzowały się małą główką, osadzoną na szerokiej, dość długiej szyi, zaokrąglonym tułowiem i stosunkowo dużym wachlarzowatym ogonem. Nogi kogutów łukowato wygięte, raczej krótkie, zakończone bywały kilkoma kropkami lub kreseczkami imitującymi pazurki. Skrzydła malowano najczęściej w formie dużej jednobarwnej plamy. Na talerzach i misach, rzadziej na dzbankach lub garnkach trudno było spotkać dwa identyczne ptaki.

Motywy ceramiki z Łązka pow. Janów Lubelski, rys. Fryś-Pietraszkowa E., Ośrodek garncarski w Łązku Ordynackim na tle ceramiki malowanej w Polsce, Wrocław 1973.

SNYCERSKIE RYTY W LUDOWEJ DEKORACJI ARCHITEKTONICZNEJ

Samowystarczalność wiejskich gospodarstw wspierana była przez działalność rzemieślników. Posiadali oni największy w swoim środowisku zasób wiedzy zawodowej, odpowiednio wyposażony warsztat, zestaw niezbędnych narzędzi i umiejętność posługiwania się nimi. Ludność korzystała z usług miejscowych specjalistów. Snycerstwo wśród dziedzin ludowej sztuki zdobniczej na Lubelszczyźnie reprezentowano najsłabiej. Zdobienia snycerskie związane były z ciesielstwem chałup, meblarstwem czy zdobnictwem krzyży przydrożnych.

W niektórych częściach Podlasia, na Powiślu i terenie ziemi łukowskiej na uwagę zasługuje niezwykle bogate ludowe zdobnictwo architektoniczne, którego początki przypadły pod koniec XIX w. Prawdopodobnie zwyczaj ozdabiania domów rytami snycerskimi przynieśli staroobrzędowcy z Rosji, którzy docierali do Polski jako wędrowni rzemieślnicy, a rozpowszechnili go w latach międzywojennych małomiasteczkowi stolarze narodowości żydowskiej. Rzeźbione elementy architektoniczne, którym bardzo często towarzyszyły także kowalskie zdobienia, obejmowały różnorodne formy nad- i podokienników, okiennic i drzwi, szalunki i wykończenia profilowanymi listwami szczytów dachów, szalunki węglów.

Szczyt dachu, Cyców pow. Łęczna., fot. J. Urbanowicz, 1975.

WARSZTATY KULTURY

ul. Grodzka 5a
20-112 Lublin

tel./fax: +48 815330818
www.warsztatykultury.pl

Zdobienie siestrzanu (rozeta), Korytków Duży pow. Biłgoraj, fot. J. Urbanowicz, 1968.

Nadokiennik, Wojcieszków pow. Łuków, fot. J. Urbanowicz, 1960.

Okno, Makarówka pow. Łosice, fot. J. Urbanowicz, 1962.

WYCINANKA

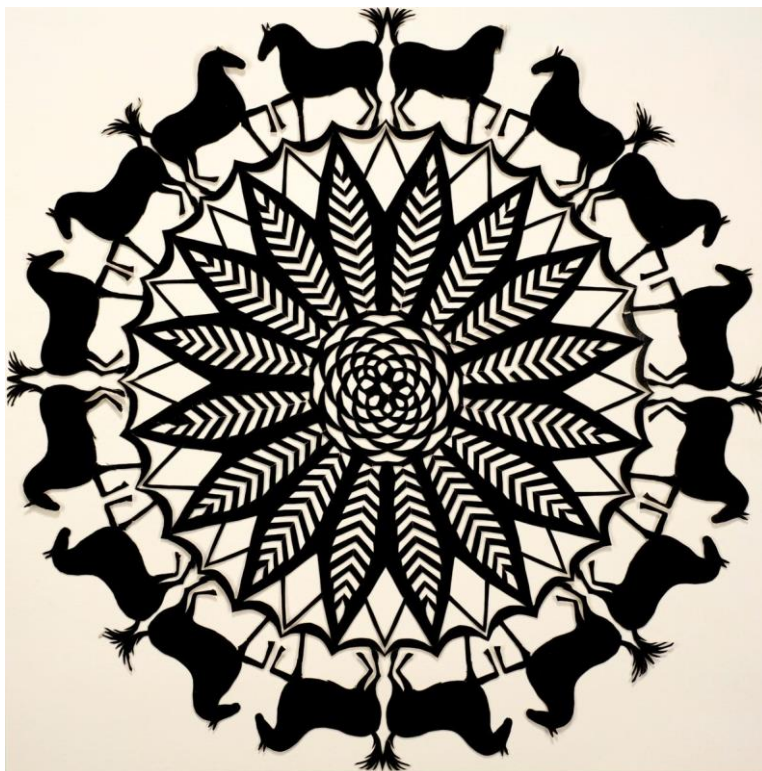
Zwyczaj przystrojania wnętrza mieszkalnego ozdobami papierowymi rozpowszechnił się na wsi stosunkowo późno, bo w końcu XIX w., gdyż we wcześniejszych ciemnych i często kurnych chatkach nie było wiele miejsca na elementy zdobnicze. Tylko przed ważniejszymi świętami kościelnymi, dorocznymi czy uroczystościami rodzinnymi starano się upiększyć izbę. Służyły temu wycinanki i pająki. Wycinanki ludowe rozwinęły się na Lubelszczyźnie w drugiej połowie XIX w. Niewielkie wycinanki naklejano na ścianach wokół obrazów i na obrazach, nad drzwiami, łózkami, na belkach sufitowych i na suficie. Większe, okrągłe formy były ozdobą gwiazd kolędniczych. Ozdoby te wycinały najczęściej dziewczyny używając małych nożyczek lub nożyc do strzyżenia owiec. Wykonywano je z kolorowego, glansowanego papieru lub zwykłego papieru barwionego domowym sposobem. Wycinanki lubelskie jednobarwne były czasem naklejane na kontrastowe tło. Miały kształt: koła, kwadratu, gwiazdy, natomiast rzadziej spotykano wycinanki prostokątne, krzyżowe, pasowe lub tzw. drzewka-wazoniki. Charakteryzowały się zwartą kompozycją, ząbkowanymi krawędziami, przewagą papieru nad ażurem tworzącym ornament. Ornament wieloosiowy, geometryczny był zazwyczaj promienisty, odśrodkowy tworzyły zaś różnorodne elementy: strzałki, trójkąty, romby, półksiężycy i kółka. Rzadziej występował ornament roślinny, zoomorficzny i antropomorficzny (tzw. lalki). Takie motywy spotykane były na wycinankach pasowych, jednoosiowych czy opartych na pionowych rytmach kompozycji. W okresie międzywojennym i po II wojnie światowej zmieniła się moda na wystrój wnętrz izby wiejskiej. Wycinanki zniknęły ze ścian. Przeszły one pełnić swoją dekoracyjną funkcję.

WARSZTATY KULTURY

ul. Grodzka 5a
20-112 Lublin

tel./fax: +48 815330818
www.warsztatykultury.pl

Wycinanka (rozeta-róża), Ignacy Dobrzyński, 1955 r., Miesiące pow. Puławy

Wycinanka (kogut), Maria Abramiuk, 1972 r., Chmielów pow. Parczew

WARSZTATY KULTURY

ul. Grodzka 5a
20-112 Lublin

tel./fax: +48 815330818
www.warsztatykultury.pl

Wycinanka (drzewko), Bronisław Pietrak, 1963 r., Gutanów pow. Puławy

Więcej źródeł inspiracji na stronie www.patternsofeurope.pl, w artykule Tradycyjne wzornictwo Lubelszczyzny, autorstwa Agnieszki Ławickiej.